

Juristforbundets høringsinnspill til NOU 2026: 8 Samarbeid og informasjonsdeling for å forebygge kriminalitet

Juristforbundet er Norges største fag- og interesseorganisasjon for jurister, advokater, dommere og jusstudenter, med over 24 500 medlemmer i statlig, kommunal og privat sektor. Medlemmene arbeider i sentrale rettsstatsfunksjoner og tjenester som forvalter inngrep, rettigheter og plikter av stor betydning for innbyggerne.

Juristforbundet avgrenser innspillet til to spørsmål som gjelder alle utredningens tre kriminalitetsområder – kriminalitet begått av barn og unge, vold og overgrep i nære relasjoner og voldelig ekstremisme:

- behovet for et **klart og forholdsmessig rettsgrunnlag** for informasjonsdeling, og
- behovet for **juridisk kompetanse i implementeringen** av regelverket.

Juristforbundet tar ikke stilling til forslaget om nasjonale faglige anbefalinger for organiseringen av samarbeidet. Dissensen kommenteres bare der den berører disse to hovedspørsmålene.

Problemforståelse

Samfunnet må kunne forebygge alvorlig kriminalitet uten unødvendig og uforholdsmessig å svekke den enkeltes rett til privatliv og personvern. Ofte er dette vanskelige balanseanger, tidvis er det svært vanskelige balanseanger. Rettssikkerhet er særlig viktig når myndighetenes beslutninger får alvorlige følger for enkeltpersoner og sårbare grupper. Barn og personer utsatt for vold og overgrep rammes særlig hardt når rettssikkerheten svikter. Utredningen avdekker to gjennomgående utfordringer: Dagens rettsgrunnlag er utilstrekkelig, slik at praksis kan komme i konflikt med gjeldende regelverk. Samtidig skal regelverket brukes av ansatte i en rekke ulike tjenester og profesjoner, blant annet i skoler, krisesentre og barnevernstjenesten og blant PSTs kommunale samarbeidspartnere. Mange av brukerne vil ikke ha juridisk kompetanse. Departementet må derfor både gi tjenestene en ny lov og sikre juridisk kompetanse der den skal brukes. Som utvalget selv påpeker, er et nytt lovforslag alene ikke nok til å ivareta denne problemstillingen og utfordringen.

Et klart rettsgrunnlag er nødvendig

Utredningen viser at samtykke, dagens vanligste grunnlag for å dele personopplysninger mellom forvaltningsorganer for å forebygge kriminalitet, som hovedregel ikke kan brukes til dette uten å komme i strid med personvernforordningen. Dette gjelder samarbeidsformer på alle de tre kriminalitetsområdene. Juristforbundet støtter derfor et selvstendig rettsgrunnlag/lovforslag for slik deling. Et tydelig regelverk vil gjøre det lettere for offentlige tjenester å handle når det er nødvendig, og gi den enkelte større forutsigbarhet om når og hvordan opplysninger kan deles.

Et nytt rettsgrunnlag må bygge på tydelige rettssikkerhetsgarantier og sikre likeverdig behandling uavhengig av hvilken tjeneste eller kommune den enkelte møter.

Informasjonsdelingen bør være nødvendig og forholdsmessig i den enkelte saken, ha et klart formål og begrenses til relevante og nødvendige opplysninger. Regelverket bør også sikre åpenhet om behandlingen, dokumentasjon av vurderingene og reelle muligheter for kontroll og overprøving.

Den enkelte bør som hovedregel få forståelig informasjon om at opplysninger deles, hvilke opplysninger som deles, med hvem og for hvilket formål. Regelverket må samtidig sikre reell adgang til innsyn og retting, med klart avgrensede unntak der varslings eller innsyn kan motvirke det forebyggende formålet eller utsette andre for fare.

Det må fremgå tydelig hvilket organ som har ansvar for delingen, hvordan uenighet mellom samarbeidende tjenester skal håndteres, og hvem som fører kontroll med praksis. Regelverket bør suppleres med krav til tilgangsstyring, sporbarhet, lagring og sletting, slik at opplysningene ikke brukes videre eller oppbevares lenger enn formålet tilsier.

Juridisk kompetanse må følge med i implementeringen

Utredningen viser at kunnskapen om reglene for informasjonsdeling varierer mellom forvaltningsorganer, og at ansatte ofte er usikre på hva de kan dele. Ekspertgruppen påpeker at loven skal kunne brukes av «mange forskjellige profesjoner og ikke bare av jurister», og foreslår e-læring, nettsider og fagspesifikk veiledning som tiltak.

Juristforbundet mener opplæring er nyttig, men ikke tilstrekkelig. Vurderinger av nødvendighet og forholdsmessighet kan få stor betydning for rettssikkerhet og personvern, enten saken gjelder et barns utvikling, en voldsutsatt partners sikkerhet eller risiko for voldelig ekstremisme. Når barn berøres, må vurderingene også ivareta barnets beste og barnets rett til å bli hørt på en måte som er tilpasset alder og modenhet. I vanskelige saker bør slike vurderinger ikke overlates til yrkesutøvere uten juridisk bistand, særlig i kommuner uten egen juridisk kompetanse. Dette handler om å gi trygge og sikre rammer både for yrkesutøverne, men ikke minst for barnet som er “utsatt” for denne typen informasjonsdeling.

Juristforbundet anbefaler at departementet utreder konkrete ordninger som gir kommuner og andre berørte organer reell og rettidig tilgang til juridisk kompetanse i enkeltsaker på alle de tre kriminalitetsområdene. Bistanden må komme i tillegg til opplæringstiltakene i kapittel 13.

Oppsummering

Juristforbundet støtter et klart og forholdsmessig rettsgrunnlag for tverretattlig informasjonsdeling for å forebygge kriminalitet begått av barn og unge, vold og overgrep i nære relasjoner og voldelig ekstremisme.

For at regelverket skal virke etter hensikten og gi reell rettssikkerhet, ber Juristforbundet departementet sikre både tydelige rettssikkerhetsgarantier og juridisk kompetanse der loven praktiseres.

Vennlig hilsen

Sverre Bromander, president i Juristforbundet

Benedicte Gram-Knudsen, visepresident i Juristforbundet